

STANISŁAW DWORSKI
Ministerstwo Handlu Zagranicznego
Warszawa

VII SESJA GRUPY ZBOŻOWEJ FAO (RZYM 4—12. VII. 1963)

W Sesji wzięli udział przedstawiciele 38 krajów (22 członków Grupy i 16 jako obserwatorów) oraz 6 organizacji międzynarodowych.

Z porządku dziennego obejmującego kilkanaście pozycji w niniejszej notatce zostaną omówione tylko ważniejsze, w następujących grupach zagadnień:

1. Przegląd sytuacji rynkowej i przewidywania.
2. Dążenie do międzynarodowego uregulowania spraw rynkowych zbóż pastewnych.
3. Polityka zbożowa poszczególnych krajów.
4. Wniosek polski w sprawie kredytów długoterminowych.

Najważniejszymi cechami sytuacji zbożowej w ostatnim okresie były: zahamowanie tendencji do gromadzenia się nadwyżek, obserwowanej w poprzednich latach, oraz pewne zmniejszenie podaży rynkowej.

Rok gospodarczy 1962/63 przyniósł rekordową produkcję pszenicy szacowaną (cały świat wraz z Chinami) na 261 mln ton (r. 1961/62 — 237,5 mln ton), w tym wyższe niż w poprzednich trzech latach zbiory w ZSRR — 70,6 mln ton, ale niższe w USA — 29,7 mln ton.

Rok ten przyniósł też wzrost produkcji pozostałych zbóż, która wyniosła 408 mln ton bez azjatyckich krajów socjalistycznych (1961/62 — 397 mln ton, w tym ZSRR — 66,9 mln ton).

Wyniki te miały miejsce dzięki dobrym zbiorom we wszystkich głównych rejonach produkcji światowej (wyjątki: Ameryka Płd., Afryka Płd., oraz Europa Wschodnia bez ZSRR).

Natomiast miniony rok gospodarczy wykazał spadek obrotów międzynarodowych zbożami, zwłaszcza pszenicą i jęczmieniem. Eksport, nie licząc wewnętrznych obrotów między krajami socjalistycznymi, wyniósł w roku 1962/63 — 39,3 mln ton, wobec 43,2 mln ton w roku 1961/62. Głównym powodem tego zjawiska było zmniejszone zapotrzebowanie Zachodniej Europy. Import do Chin utrzymywał się na wysokim poziomie. Dostawy na warunkach ulgowych za rok 1962/63 będą w ostatecznych obliczeniach przypuszczalnie nie mniejsze niż w roku poprzednim, kiedy wyniosły w pszenicy 16,7 mln ton (stanowiąc blisko 39% obrotów światowych tym zbożem), a w pozostałych zbożach 4,4 mln ton (prawie 15%).

Mimo zmniejszonej sprzedaży w ciągu ubiegłego sezonu następuje u eksporterów dalszy spadek zapasów, głównie zbóż paszowych (kukurydza, a także sorgo) — per saldo wszystkich rodzajów o ca 9 mln ton (w połowie 1962 r. stan zapasów wynosił około 69 mln ton). W USA spadły też zapasy pszenicy. Wzrosły natomiast w Kanadzie i we Francji.

Ceny zbóż, które uległy niższe z powodu zmniejszonego popytu w drugiej połowie 1962 r. (z wyjątkiem twardszych gatunków) odzyskiwały przeważnie swój poziom już od końca tegoż roku.

Dokonany na Sesji przegląd vegetacji nowych zbóż zapowiada na rozpoczynający się rok gospodarczy 1963/64 nieco niższy zbiór globalny pszenicy, głównie z powodu oczekiwanego zmniejszenia produkcji w Zachodniej Europie (w 1962 r. — 47,3 mln ton). Także w Stanach Zjednoczonych może być ona znowu nieco niższa. Zmniejszonej produkcji w wymienionych krajach nie wyrównują lepsze zbiory w części pozostałych rejonów. W innych zbożach spodziewane jest ogólne powiększenie produkcji, w zasadzie we wszystkich regionach uprawy. Dotyczy to zwłaszcza kukurydzy.

W nowym sezonie handlowym można oczekiwać zwiększenia obrotów zbożami (jeżeli się założy utrzymanie poziomu zakupów chińskich). Przesłankami tych przewidywań są przede wszystkim spodziewane niższe zbiory pszenicy w Europie Zachodniej (przy zmniejszonych zapasach) i Japonii oraz wzrostowy trend zapotrzebowania na pasze w tych krajach.

Zapasy pszenicy nie powinny na koniec roku gospodarczego 1963/64 ulec większym zmianom, zaś w zbożach pastewnych oczekuje się nieznacznej obniżki.

W omawianym punkcie porządku dziennego Sekretariat dał pozytywną ocenę wzrostu produkcji zbóż w ZSRR, kładąc nacisk na przeprowadzane zmiany w strukturze zbóż w kierunku zwiększenia udziału upraw bardziej wydajnych (kukurydza, strączkowe, jęczmień, pszenica).

Wyodrębniony punkt porządku dotyczący **przewidywań długofalowych** poświęcony został głównie zreferowaniu prognoz do 1970 r. dla Europy Wschodniej i ZSRR, a także Chin. W materiałach i referatach zaznaczono, że Związek Radziecki nie zdaje się dążyć specjalnie do wzrostu eksportu zbóż, niemniej wywóz będzie miał miejsce z uwagi na zapotrzebowanie krajów socjalistycznych i potrzeby dewizowe Związku. Polskę określono jako kraj prowadzący gospodarkę w sposób tradycyjny (chów trzody).

Wobec bardzo dużego udziału w ostatnich latach **importu Chin** w światowym przywozie pszenicy (w roku gospodarczym 1961/62 ponad 11%), ukształtowanie się zapotrzebowania tego kraju stanowiło przedmiot specjalnego zainteresowania Grupy. Według informacji udzielonych przez specjalistę FAO, w roku bieżącym można oczekiwać w Chinach we wszystkich płodach lepszych zbiorów niż w ostatnich trzech latach (choć gorszych niż w latach 1958 i 1959). Zapotrzebowanie importowe na zboża powinno jednak utrzymać się ze względu na wzrost liczby ludności.

Niemniej, przyszły import Chińskiej Republiki Ludowej, obok kierunku przyszłej polityki krajów eksportujących, w tym Stanów Zjednoczonych, oraz polityki EWG, był wymieniony jako jeden z głównych czynników niepewności i trudności zestawienia prognoz dla rynku zbożowego.

2. Sprawy międzynarodowego **uregulowania problemów rynkowych zbóż pastewnych** były wysuwane w materiałach programowych VII Sesji jako najważniejszy temat.

Dyskusja była przeważnie oparta na dobrym opracowaniu Sekretariatu, w którym przeanalizowano przesłanki ekonomiczne, które wskazują na celowość, lub utrudniają podjęcie wspólnej akcji rynkowej dla zbóż pastewnych oraz omówiono możliwe warianty jej urzeczywistnienia. Materiał omawia między innymi zagadnienia trendów produkcji i zużycia zbóż pastewnych, wahań krótkookresowych, wzajemnej substytucji, trwałego braku równowagi w gospodarce zbożami pastewnymi, podaje próby określenia celów ewentualnego zorganizowania spraw rynkowych, sprawy członkostwa w tych „schematach” i możliwych zakresów towarowych takich rozwiązań. Na koniec zajmuje się stroną techniczną i finansową możliwych wariantów akcji.

Zarówno materiały, jak i głosy w dyskusji wskazywały pośrednio, że wiele czynników przemawiających za celowością wspólnej akcji w zakresie rynku zbóż pastewnych stanowi równocześnie moment utrudniający jej wprowadzenie w życie lub techniczne rozwiązanie (wahania krótkoterminowe, substytucyjność, zmiany relacji cen poszczególnych rodzajów zbóż, występowanie niestałych eksporterów i in.). Ponadto istnieją daleko idące rozbieżności co do ewentualnego zakresu, sposobu ujęcia i mechanizmu działania możliwych systemów. Poruszano różne koncepcje rozwiązań: jeden układ wspólny i odrębne układy dla każdego rodzaju zboża; jeden układ ze zróżnicowanymi postanowieniami dla różnych zbóż lub postanowieniami dotyczącymi jednego rodzaju bazowego i ustalonymi „współczynnikami” czy innymi wskazaniami odnoszącymi się do innych rodzajów zbóż.

Ostatecznie Grupa postanowiła odczekać na wyniki prac Grupy GATT, które są w tym przedmiocie bardziej zaawansowane.

3. Dyskusja na **temat polityki zbożowej** była w tym roku stosunkowo krótka (częściowo z uwagi na to, że zgodnie z szesnorocznym postanowieniem kraje członkowskie przekazały uprzednio kompletne opracowania na ten temat).

Obrady w tym punkcie nie przyniosły nowych i konkretnych informacji na tematy Wspólnego Rynku, z wyjątkiem kategoriycznych deklaracji (Francja, Holandia, Włochy), że kraje te **muszą** realizować ustaloną wspólnie politykę.

Wzbudzająca duże zainteresowanie kwestia przyszłego kontaktu i skutków polityki amerykańskiej, po majowym referendum wśród farmerów, nie doczekała

się odpowiedzi. Delegat USA oświadczył, że również w Stanach Zjednoczonych brak jest orientacji na ten temat. Częściowo między innymi do polityki amerykańskiej odnosiły się uwagi wypowiedziane przez Kanadyjczyków i Australijczyków o zaniepokojeniu wzrostem eksportu na warunkach specjalnych. Dali oni również wyraz zaniepokojeniu utrudnieniami dostępu do niektórych krajów, które ze swej strony subwencjonują rolnictwo i niekrczystym nadal kształtowaniu się (mimo pewnej poprawy) *terms of trade* z krajami uprzemysłowionymi.

4. Na Sesji wysunięty został ze strony polskiej wniosek o przedyskutowanie sprawy **udzie.ania** przez kraje eksportujące zboże krajom importującym, a nie posiadającym aktualnie dostatecznych środków dewizowych na pokrycie swego zapotrzebowania na ten artykuł, **kredytów długoterminowych**. Występując z tą inicjatywą wzięto pod uwagę pewne kolizje, jakie zachodzą pomiędzy koniecznością zapewnienia dostatecznej ilości zbóż, przede wszystkim na konsumpcję, a potrzebami środków dewizowych na zakup zagranicą innych surowców oraz artykułów inwestycyjnych dla umożliwienia szybszego rozwoju gospodarczego krajów znajdujących się w podobnym położeniu jak Polska.

Wysunięcie tego problemu spotkało się z poparciem niektórych uczestników.

Z innych spraw poruszanych na Sesji żywo dyskutowanym tematem były problemy pszenicy „durum” (z uwagi na wysoką cenę tego gatunku mniej interesującym Polskę). Kraje produkujące ten gatunek, dla których rozwijana szybko produkcja zdobywa zwiększający udział w eksporcie (głównie śródziemnomorskie) żądały wyodrębnienia problematyki tego specjalnego gatunku, ścisłego wyodrębnienia od zwykłych gatunków twardych (*hard*) i innych zwanych „semi-durum”; żądano nawet rygorystycznej ochrony nazwy „durum”.